

5. Макеєва О. Структура професійної культури майбутніх соціальних працівників. *Педагогічні науки*. Полтава: ПНПУ. 2016. С. 122–127.

6. Новиков А. М. Методология образования. Издание второе. Москва: Издательство «Эгвес», 2006. 488 с.

7. Слостенин В. А. Формирование профессиональной культуры учителя. Москва: Прометей, 1993, 178 с.

8. Стандарт вищої освіти України. Галузь знань 23 Соціальна робота. Спеціальність 231 Соціальна робота. Видання офіційне. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2019.

9. Ходусов А. Н. Методологическая культура как условие совершенствования и обогащения профессиональной подготовки учителя. *Социально-психологические аспекты оптимизации жизнедеятельности молодёжных групп в изменяющихся социально-экономических условиях*: сб. научн. трудов памяти проф. Л. И. Умайского. Курск :КГПУ, 2000. 339 с.

10. Юдин Э. Г. Методология науки. Системность. Деятельность. Москва: Эдиториал УРСС, 1997. 444 с.

REFERENCES

1. Gurevich, P. S. (1995). *Filosofiya kultury*. [Philosophy of culture]. Moskva.

2. Derkach, A. A. (2004). *Akmeologicheskoe osnovy razvitiya professionala*. [Acmeological basis of professional development]. Moskva.

3. Kapska, A. J. (2001). *Socialna robota: deyaki aspekti roboti z ditmi ta moloddyu: navchalno-metodichnij posibnik*. [Social work: some aspects of working with children and youth: a teaching manual]. Kyiv.

4. Krayevskiy, V. V. (2001). *Metodologiya pedagogiki: Posobiye dlya pedagogov-issledovateley*. [Pedagogical Methodology: A Handbook for Educational Researchers]. Cheboksary.

5. Makeyeva, O. (2016). *Struktura profesijnoy kulturi majbutnih socialnih pracivnikov*. [Structure of professional culture of future social workers]. Poltava.

6. Novikov, A. M. (2006). *Metodologiya obrazovaniya. Izdaniye vtoroye*. [Education methodology. Second edition]. Moskva.

7. Slastenin, V. A. (1993). *Formirovanie professionalnoj kultury uchitelya* [Formation of professional culture teacher]. Moskva.

8. *Standart vishoyi osviti Ukraini. Galuzь znanь 23 Socialna robota. Specialnist 231 Socialna robota. Vidannya oficijne. Ministerstvo osviti i nauki Ukraini*. (2019). [The Standard of Higher Education of Ukraine. Branch of Knowledge 23 Social Work. Specialty 231 Social work. Edition is official. Ministry of Education and Science of Ukraine.]. Kyiv.

9. Khodusov, A. N. *Metodologicheskaya kul'tura kak usloviye sovershenstvovaniya i obogashcheniya professional'noy podgotovki uchitelya*. [Methodological culture as a condition for improving and enriching the professional training of teachers]. Kursk.

10. Yudin, E. G. (1997). *Metodologiya nauki. Sistemnost'. Deyatel'nost'*. [Methodology of Science. Consistency. Activities]. Moskva.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КРАВЦОВ Віталій Олександрович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: теорія і практика формування методологічної культури майбутнього вчителя та соціального працівника.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KRAVTSOV Vitalii Oleksandrovych – candidate of pedagogical sciences, associate professor, associate professor of the Department of social work, social pedagogy and psychology of Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: theory and practice of forming the methodological culture of the future teacher and social worker.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2021 р.

УДК 378.091.12.011.3-051:786.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-197-129-133

МИХАЛЮК Алла Михайлівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та історії педагогіки Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0452-1260>
e-mail: a.mykhaliuk@kubg.edu.ua

МОДЕРНІЗАЦІЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Професія вчителя музичного мистецтва є багатовекторною за своєю специфікою та передбачає комплексне поєднання різноманітних видів професійної

діяльності. Одним із найважливіших напрямків професійного становлення майбутніх педагогів-музикантів на факультетах мистецтв педагогічних університетів є інструментально-виконавська

діяльність, яка передбачає опанування студентами вмінням добре грати на музичному інструменті, забезпечує цілісне розуміння змісту музичного твору та спрямована на його творче відтворення в процесі виконавської інтерпретації. Сучасний вчитель музичного мистецтва як провідник підростаючого покоління в неосяжний світ звуків, повинен не тільки вільно володіти сучасними мультимедійними технологіями, які полегшують віртуальний доступ практично до всіх цінностей світової культури, а й бути здатним у своєму власному виконанні, безпосередньо контактуючи зі своїми учнями, познайомити їх з кращими зразками вітчизняного музичного мистецтва.

У світлі новітніх змін, що постають перед вищою мистецькою освітою, особливої цінності набуває звернення до української культурно-мистецької спадщини. Доволі широкою популярності серед науковців набувають дослідження феномена української фортепіанної музики як складової європейського культурного простору, невичерпної культурної й духовної скарбниці українського народу, з одного боку, та його беззаперечної значущості в процесі інструментально-виконавської підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, з іншого.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У контексті сучасних досліджень є значна кількість розвідок, присвячених безпосередньо питанням інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва (Е. Абдулін, Л. Арчажнікова, А. Малінковська, В. Муцмахер, О. Олексюк, В. Орлов, Г. Падалка, Р. Прокопенко, О. Щербініна). Історичні аспекти розвитку української музичної культури вивчали культурологи (Н. Зимогляд, Ю. Ольховський, В. Шейко, В. Шульгіна). В свою чергу, багато робіт мистецтвознавців, педагогів (М. Гордійчук, Н. Гуральник, Ж. Дедусенко, М. Дремлюга, М. Загайкевич, З. Йовенко, Н. Кашкадамова, Л. Кияновська, В. Клиш, Л. Корній, Н. Ревенко, Н. Свещинська, О. Фрайт та інші) присвячено проблемі вивчення українського фортепіанного мистецтва. Попри широкий інтерес наукової спільноти до питань, пов'язаних із удосконаленням виконавської підготовки студентів на факультетах мистецтв педагогічних університетів, все ж таки, недостатня увага дослідників приділяється розробці та впровадженню сучасних методик, зміст яких ґрунтується на здобутках українського фортепіанного мистецтва.

Мета статті полягає у висвітленні модернізаційних шляхів удосконалення інструментально-виконавської підготовки

майбутніх учителів музичного мистецтва, які ґрунтуються на засадах українського фортепіанного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під модернізацією розуміють оновлення, удосконалення, надання будь-чому сучасного вигляду, переробку відповідно до сучасних вимог. Термін «підготовка» у тлумачному словнику сучасної української мови розглядається як «...запас знань, навичок, досвід, набутий у процесі навчання, практичної діяльності; (дія) підготовка всього необхідного до чого-небудь» [2, с. 952]. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва, слушно зауважує В. Орлов, спрямована на «індивідуалізоване становлення професійно значущих якостей і здібностей, професійних знань та вмінь, перетворення особистістю свого внутрішнього світу і творчу самореалізацію у професії» [5]. Сучасний стан процесу інструментально-виконавської підготовки в закладах вищої музично-педагогічної освіти свідчить про значну втрату престижності фортепіанного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва. Серед причин, що зумовили виникнення такої ситуації, можна виділити ряд чинників як об'єктивного, так і суб'єктивного спрямування:

— загострення демографічної ситуації в країні зумовило майже відсутність конкурсів при вступі на факультети мистецтв педагогічних університетів, позбавивши можливості відбору музично обдарованої молоді, заздалегідь ускладнюючи процес фортепіанного навчання, що передбачає наявність спеціальних музичних здібностей;

— з алуцення учнівського контингенту на привабливі, затребувані спеціальності негативно позначається на розвитку виконавської підготовки і призводить до втрати пріоритетних позицій фортепіанного мистецтва, зорієнтованого, перш за все, на духовне становлення особистості;

— втрата фортепіано свого привілейованого місця не тільки як музичного інструменту, а й як навчальної дисципліни, свідченням цього є змістовне наповнення концертної практики, де піаністи-солісти залишаються незатребуваними, а фортепіано здебільшого виступає у ролі акомпануючого інструмента [1; 8].

Зміст інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва полягає у взаємодії двох складових – інструментально-практичної та методико-практичної. Інструментально-практична частина підготовки забезпечується вивченням навчальних дисциплін «Основний музичний інструмент (фортепіано)», «Додатковий

музичний інструмент», «Концерт-майстерський клас». Методико-практична підготовка передбачає вивчення навчальних курсів «Методика музичного виховання», «Методика викладання музичних дисциплін» [7]. Проте пріоритетного значення в організації та здійсненні інструментально-виконавської підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів належить вивченню навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент», зокрема музичному інструменту фортепіано.

Відтак, зростає потреба у впровадженні в систему інструментально-виконавської підготовки майбутніх педагогів-музикантів сучасних методичних розробок на засадах українського фортепіанного мистецтва, як одного із наймогутніших засобів розкриття індивідуальних творчих якостей особистості. Науковці довели, що вітчизняній музичній культурі властиве глибоке тяжіння до народності. Специфічним змістом української музики мистецтвознавці називають «надчутливість, рефлексійність, ліризацію світу» (Л. Корній), лірично-отеПЛену, інтимно-побутову інтонацію образного строю (І. Ляшенко), елеґійно-замрійливу експресивність (Л. Архімович) тощо. Дослідниця Л. Побережна вважає, що потужний естетико-виховний потенціал української музики криється у високій духовності та гуманістичній спрямованості її художніх образів; у використанні широкої палітри національно-стильового та жанрового формотворення з опорою професійної музики на фольклорні джерела [6, с. 12].

Організація виконавської діяльності студентів музично-педагогічних факультетів на матеріалі вітчизняної композиторської творчості полегшить розкриття й осмислення авторського задуму певного фортепіанного твору. Використання інтерпретаційних засад української фортепіанної школи в процесі виконавської діяльності майбутніх учителів музики сприятиме віднайденню ними доцільних і точних виконавських орієнтирів щодо створення виразної інтерпретації вітчизняних фортепіанних творів. Впровадження в процесі виконавської діяльності майбутніх фахівців музично-освітніх принципів вітчизняних педагогів зумовить передачу емоційно-образного змісту фортепіанних творів у найбільш доступній і довершеній формі школярам.

На наше переконання методичну роботу варто здійснювати в чотири етапи, де кожен етап скерований на досягнення певної мети, виконання відповідних завдань та застосування ефективних методів та форм. Перший – *мотиваційний етап* – виступає

основою формувальної методики, яка ознайомлює майбутніх учителів музичного мистецтва з особливостями їх виконавсько-педагогічної діяльності на матеріалі українського фортепіанної музики. Даний етап доцільно проводити в межах курсу «Основний музичний інструмент (фортепіано)». Його головною метою є забезпечення усвідомленої зацікавленості виконавською діяльністю педагогів-музикантів на засадах української фортепіанної музики. Основні завдання цього етапу:

- стимулювання стійкого інтересу студентів до виконавської діяльності на основі пізнання фортепіанних творів українських композиторів;

- усвідомлення потреби в самовираженні в процесі пізнання вітчизняного фортепіанного мистецтва;

- формування позитивного ставлення до обраної професії вчителя музичного мистецтва в процесі опрацювання українських фортепіанних творів.

Розв'язання завдань першого етапу передбачає застосування таких методів: *демонстрації виконавських творів* (полягає в заданні орієнтирів виконавського пошуку студентам, наочному відтворенні образу, який має бути ними досягнутий), *художнього ознайомлення з фортепіанними творами українських композиторів* (передбачає прослуховування аудіо-записів виконавських інтерпретацій фортепіанних творів вітчизняних авторів у виконанні видатних українських музикантів-піаністів), *ескізного вивчення музичних творів* (передбачає цілісне охоплення студентами образно-художнього змісту твору без детального опрацювання технічних моментів, без доведення музичного твору до високих ступенів завершеності, концертно-виконавської готовності) *та емоційно-вольових характеристик* (спрямовувався на удосконалення сценічно-вольових навичок, поліпшення концертної, емоційно-вольової підготовки студентів, що дозволяє контролювати свої дії під час гри, а також отримувати задоволення від виконання).

Метою другого етапу роботи – *інформаційного* – є розширення та поглиблення мистецьких знань та професійно-педагогічних компетенцій майбутніх педагогів-музикантів. Основним завданнями цього етапу є:

- розширення обсягу музично-історичних та музично-теоретичних знань студентів;

- удосконалення навичок добору вітчизняного музично-виконавського репертуару;

– актуалізація знань вікових особливостей музичного сприймання.

Основними методами роботи на цьому етапі можуть бути *метод вільних характеристик* (сприяє виявленню спроможності студентів психологічно оцінювати якості іншої особистості), *метод практичних контрольних завдань з добору музично-виконавського репертуару* (передбачав складання репертуарного плану матеріалом якого стала фортепіанна творчість українських композиторів).

На третьому етапі методичної роботи – *технологічному* – передбачається удосконалення якості виконавського висловлювання майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі виконання фортепіанних творів українських композиторів. *Завдання* цього етапу:

- розвиток музично-виконавських умінь;
- удосконалення інтерпретаційно-аналітичних умінь;
- розвиток здатності здійснювати художньо-педагогічну комунікацію.

З-поміж ефективних методів роботи, то на цьому етапі варто використовувати *метод складання виконавського плану* (спрямовується на віднайдення правильних виконавсько-інтерпретаційних орієнтирів музичного твору), *рольова гра «Компетентний викладач»* (передбачає розвиток здатності до художньо-педагогічної комунікації).

Метою четвертого етапу – *творчого* – є розвиток у студентів здатності до художньо-творчої виконавської діяльності. *Завдання* цього етапу:

- розширення досвіду самостійної музично-пошукової діяльності;
- формування ціннісних орієнтацій у сфері музики;
- розвиток творчих здібностей.

Варто використовувати *рольову гру «Музичний редактор»* (полягає в актуалізації зв'язку теоретичного і практичного досвіду студентів, поглиблені їх умінь аналізувати, робити висновки, самостійно приймати рішення у нестандартних виконавських ситуаціях), *метод складання рецензій* (передбачає самостійне оцінювання студентами правильності відтворення концепції художньої інтерпретації твору, його національно-стильового тлумачення), *лекціо-концерт* (спрямовується на удосконалення виконавських й артистичних якостей студентів, набуття психологічного «загартування» та виконавського спокою, впевненості у власних виконавсько-творчих можливостях) [4].

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Підсумувати, можемо стверджувати про те, що окреслені модернізаційні шляхи удосконалення інструментально-виконавської підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів на засадах українського фортепіанного мистецтва сприятимуть не тільки підвищенню ступеня виконавської майстерності студентів, а що дуже важливо, забезпечать особистісне професійно-творче зростання майбутніх учителів музичного мистецтва. А це, в свою чергу, сприятиме віддзеркаленню оригінального інтерпретаційного мислення студента-виконавця, прояву його національного характеру та забезпечить професійно-художнє коригування власної виконавської діяльності. Подальші наукові розвідки будуть зорієнтовані на формування виконавської культури студентів магістратури засобами українського фортепіанного мистецтва у зв'язку із особливостями їх кваліфікаційних характеристик.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллин Э. Б. Методологическая подготовка музыканта-педагога: сущность, структура, процесс реализации. М. : Прометей (МГПУ), 2019. 340 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII. 1728 с.
3. Гуральник Н. П. Українська фортепіанна школа ХХ століття в контексті розвитку музичної педагогіки: історико-методологічні та теоретико-технологічні аспекти : монографія. К. : НПУ, 2007. С. 152.
4. Михалюк А. М. Формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва : навчально-методичний посібник. К. : Видавництво Ліра-К, 2016. 220 с.
5. Орлов В. Ф. Педагогічна майстерність викладача мистецьких дисциплін : навч.-метод. посіб. К. : Едельвейс, 2012. 272 с.
6. Побережна Л. Л. Розвиток естетичної культури студентів музично-педагогічних факультетів засобами української музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук :13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання». К., 2001. 20 с.
7. Прокопенко Р. В. Роль музично-інструментальної підготовки у фаховій підготовці майбутніх учителів музики. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Серія : Педагогіка і психологія. 36. статей. Вип. 32. Ч.1. Ялта :РВВ КГУ. 2011. С. 146–149.
8. Щербініна О. М. Формування музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук :13.00.02 «Теорія і методика навчання музики та музичного виховання». К., 2005. 20 с.

REFERENSES

1. Abdullin, Je. B. (2019). *Metodologicheskaja podgotovka muzikanta-pedagoga: sushhnost', struktura, process realizacii*. [Methodological training of a musician-teacher: essence, structure, implementation process]. Moscow.

2. *Velykyj tlumachnyj slovnyk suchasnoji ukrajinsjkoji movy : 250000* (2005). [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv.

3. Ghuraljnyk, N. P. (2007). *Ukrajinsjka fortepianna shkola XX stolittja v konteksti rozvytku muzychnoji pedagoghiky: istoriko-metodologichni ta teoretyko-tekhnologichni aspekty*. [Ukrainian piano school of the twentieth century in the context of the development of music pedagogy: historical-methodological and theoretical-technological aspects]. Kyiv.

4. Mykhaljuk, A. M. (2016). *Formuvannja vykonavsjskoho kuljturnykh majbutnikh uchyteliv muzyky zasobamy ukrajinsjkoj fortepiannogo mystectva : navchaljno-metodychnyj posibnyk*. [Formation of performing culture of future music teachers by means of Ukrainian piano art]. Kyiv.

5. Orlov, V. F. (2012). *Pedagoghichna majsternistj vykladacha mystecjskych dyscyplin*. [Pedagogical skill of a teacher of art disciplines]. Kyiv.

6. Poberezhna, L. L. (2001). *Rozvytok estetychnoji kuljturnykh studentiv muzychno-pedagoghichnykh fakuljtetiv zasobamy ukrajinsjkoji muzyky*. [Development of aesthetic culture of students of music and pedagogical faculties by means of Ukrainian music]. Kyiv.

7. Prokopenko, R. V. (2011). *Rolj muzychno-instrumentalnoji pidghotovky u fakhovij pidghotovci majbutnikh uchyteliv muzyky*. [The role of musical and instrumental training in the professional training of future music teachers]. Jalta.

8. Shherbinina, O. M. (2005). *Formuvannja muzychno-styljovykh ujavlenj majbutnikh uchyteliv muzyky u procesi instrumentaljno-vykonavsjskoho pidghotovky*. [Formation of musical and stylistic representations of future music teachers in the process of instrumental and performance training]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МИХАЛЮК Алла Михайлівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та історії педагогіки Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: становлення і розвитку вищої мистецької освіти в Україні, фортепіанне навчання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MYKHALIUK Alla Mykhailivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Chair of Theory and History of Pedagogy Pedagogical Institute Boris Grinchenko Kyiv University.

Circle of scientific interests: formation and development of music-pedagogical education in Ukraine, piano training.

Стаття надійшла до редакції 01.05.2021 р.

УДК 37.378.732

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-197-133-138

НЕГРЕБЕЦЬКА Ольга Миколаївна –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2947-0362>
e-mail: ua777olgas@gmail.com

СТУКАЛЕНКО Зоя Михайлівна –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5577-2655>
e-mail: stukalenkoz@gmail.com

РОЗВИТОК ФОРТЕПІАННОЇ ТЕХНІКИ СТУДЕНТІВ У КЛАСІ ОСНОВНОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Фортепіанна педагогіка розглядає вправи як один із найважливіших засобів формування, розвитку, удосконалення, а також поновлення техніки виконавця. Обґрунтування значення вправ і їх місця в процесі технічного розвитку піаніста як методичні рекомендації до їх виконання даються в посібниках із методики

навчання гри на фортепіано, книгах із теорії фортепіанного мистецтва, монографіях, які узагальнюють досвід видатних піаністів-педагогів.

Студенти мистецьких факультетів, із якими ми працюємо в закладах вищої освіти, мають досконало володіти названою технікою. Однак це не завжди відповідає дійсності. У деяких студентів при розвитку